

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ז.

עין משפט
נר מצוה

ובעל חוב דינו צנינונים. במס' גיטין בפרק הנזקין (ד' מה:):
וכי סימא קפד ר"ע כו'. אפילו הכי לא גמרינן הקדש מיניה דאיכא
למיפרך מה ל"ב"ח שכן יפה כחו צנוקין שההדיוט הוא נוטל צהדיקו
מן העדית: **תאמר בהקדש שהורע** כמו צנוקין. ללא שקיל נזק
מדי: **דמניא ר"ע בן מנסיא כו'.**

כרס פירקין דשור שנגח [לרבעה
ומחשה]: משלם נזק שלם. וקדריש
ליה לרעהו הכי שור של רעהו הוא
דכי הוי מוּק תס לא משלם אלא חצי
נזק אצל אי מוּק שור של הקדש
משלם מוּק נזק שלם ואפילו תס
וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי
שורו מעדית קרקעות של מוּק:
ולמא דכ"ע צנינונים שיימינן. ולא
משלם ליה מוּק אלא ציבורית הואיל
והוא כעדיית דניזק דמורה ר"ע לר'
ישמעאל דאמר מיטב שדחו של ניזק
ועדיית דקאמר ר"ע עדיית דניזק
קאמר ולא אחי לאפלוני עליה אלא
בהקדש: **ובפלוניא דר"ש בן מנסיא**
ורבנן פליגי. דשמעיה ר"ע לרבי
ישמעאל דלא איירי אלא צהדיקו
אצל צנוקי הקדש פטר ליה ואחי
ר"ע לפלוני עליה: **א"כ מאי לא צא**
ההוב דמשמע דנקרא גופיה פליגי
דלא צא הכתוב להכי אלמא צהדיקו
נמי פליגי: **ועוד מאי ק"ו להקדש.**
הואיל ומן העדית דקאמר ר' עקיבא
אניק קאי ולאקולי אחא דיהיב ליה
מוּק מוציאות מאי ק"ו להקדש
גרעיותא הוי ולר"ע יפה כחו דהקדש
צנוקין דאמר דאפילו הוי מוּק תס
שקיל הקדש נזק שלם ונפקא ליה
מרתה: **ועוד.** תניא צהדיא דמן
העדית דקאמר ר"ע אמוּק קאי:
ישיב כסף ישיב לנעלי דהוה ליה
למיכתב בעל הבור ישלם כסף לנעלי
ישיב דכתב רחמנא למה לי הואיל
וכבר כתיב ישלם לרבות כל השבות:
מרתה. אי משלם ליה מוּק נזקו
מדעתו דלא אטרחיה לנעקוב עליו
צ"ד שקיל סובין אצל אס אינו רואה
המוּק לשלם נזקו לניקא אלא צ"ד
דהיינו בעל כרחו אינו משלם אלא
כסף: **דיקא נמי.** דגבי מיטב כתיב

ישלם דמשמע ישלם בעל כרחו: **ישולם.** משמע על ידי אחרים צ"ד
יורדין לנכסיו דמוּק אצל ישלם משמע נמי מדעתו: **אלא אמר אביי.**
לא משכחת חירוף להני קראי אלא כדמר כי האי גוונא דמרתא
רבה להך דמניא כו': **מי שהיו לו שדות בסיס וברמים.** שיה מאתים
וזתן במסכת פאה (פ"ח מה"ט) מי שיש לו מאתים זוז לא יטול
לקט שכחה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא ונמא גזל עניים היו
לו מאתים זוז חקר דינר ונתנו לו שיה אלף זוז צבת אחת הרי
זה יטול וזה יש לו בסיס שדות וברמים שיה מאתים זוז אצל אינו
מואף למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה שיה מאה זוז
וקרקעותיו ימכור במאה זוז דטפי מפלגא לא זיילי לעולם והרי יש
לו מאתים זוז: **והוי צה מר.** והיינו רבה: **אפילו טובא נמי ליספו**
ליה. שהרי עכשיו אין שיה מאתים זוז ותנן (ס"ט) היו לו
מאתים זוז חקר דינר אפילו נתנו לו שיה אלף זוז צבת אחת יטול:
אפילו

אמרת וכו' ועל מדת חסידות לא הוה פליגי רבנן וצלאו הכי נרין
בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מה"ט) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
אי דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ריפא ליה. אף על גב שאינו מואף ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגזר לעצמו
ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אזוזי אצל אס לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור פחות
משוין ורב אלפס מפרש בעשיר ועד מחצה היינו [א] עד שימאף שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בזה הכי אילימא
דויל ארעתא דכ"ע ודדיה נמי זל צהדיהו אפילו פורתא נמי לא יספד ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחלה לא יתנו לו
לא יספד ליה כיון דול ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף נפי הוול אלא דאייקור ר"ע אפילו טובא נמי ליספד ליה פ"י אפילו מואף

צרגל ולא צאדס המוּק אלא צאומר הרי עלי מנה וכן משמע צמתינ'
דתנא [למקן דף ט:]: נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אצות קאי ואפילו
צנוקין דאלס למאן דאמר מצעה זה אדס והא דאמר שמואל צהשאל
(ב"מ ד' ט:): כי יאכל פרט למוּק דלא משלם חומש ומשמע הא קרן
חייב היינו מדרבנן ונראה דשאר
צניז דפטרי בהקדש גמרי דאמר
ומאלס ומכור דפטור צו פסולי
המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת הכי
ילפינן שן מכולהו מה לנן שיש הגאה
להיקא וייל דיומר ראו להחייב
אדס המוּק צדיס ממזיק ע"י שילוח
צעירה וא"ת רעהו דכתב רחמנא
למה לי אלא מוּק יאכל נפקא דאי
במסכת מעילה (דף יט.) מקיש רחמנא
הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי
יאכל פרט למזיק אף הקדש כל מילי
דאכילה ומזיק ליה פטור ולא דוקא
מידי דאכילה כדאימא תס וי"ל דאי
לאו דאשכחן דפטור מוּק הקדש לא
הוה דרשינן מני יאכל פרט למזיק
אלא למעט חומש לחודיה ואע"ג דכי
יאכל תרומה כתיב ושם חייב מוּק
קרן דמזון דכחן הוא מ"מ מהאי
קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא
אחרניא דהוי כגזל צהדיקו ומזיקו
ומיהו למ"ד [למקן טו.] דאיכא כופר
צרגל לא אחיא מכל הני דמר לקרן
ואדס וצור דלא משלם כופר צפטס
ראשונה ולצני טרפון דאית ליה
(ס"ט) כופר שלם צתס ניחא:

ורב"י עקיבא סבר דה בר' שמעון.
תימא לעיל (דף ה.) כי מוקי
לה עדים זוממין כר"ע ליקאי אי ר"ע
לימני תרי גוויי שור שור דאזיק שור
דהדיוט שור דאזיק שור דהקדש וי"ל
דצהקדש לא קמריי אף קשה כי נמי
סבר כר"ש לפרוך מה להדיוט שכן
יפה כחו צנוקי אדס ולמאי דפי'
דלא דרשינן כי יאכל פרט למזיק
דלא משלם כלל אלא משום דכתיב
רעהו אחי שפיר אף קשה ולפרוך שכן
יפה כחו צנוקי צור: **ויצור מאי**
ק"ו דהקדש. פירש הקוטנא הואיל
ומן העדית דא"ר עקיבא אניק
קאי ולאקולא אחא דיהיב ליה מוּק
מוציאות מאי ק"ו להקדש גרעיותא הוא וקשה לפי דאין זה גרעיותא
אלא חומרא דר"י פטור לגמרי מוּק אחא ההקדש ור"ע מחייבו ר"ש
ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דניזק ולא מגרוע
דניזק ונראה לר"י דה"פ מאי ק"ו להקדש דלענין חיוצא מוּק בהקדש
לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא
הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל
היה מודה בכך אי לאו משום דפטור ליה לגמרי:

ישיב רבבות שוה כסף. צפ"ק דקדושין (דף טו. ה.) דרשינן נמי
הכי גבי עבד עברי ויש [שום] לריביתא (ש"ס דף ב.) במספוט
ד"ה צפורת: **ישלם מדעתו משמע.** וא"ת דצפ"ק הורוע
(חולין דף קל: ושם ד"ה תנא) ישלם בעל כרחו משמע דקאמר תנא תני
ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם
לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות חייב ועוד אמר
ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת
לפרש התם כן: **מי שהיו לו בתים ב'.** לא מיירי צבתים שדר
בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מה"ט) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
אי דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ריפא ליה. אף על גב שאינו מואף ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגזר לעצמו
ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אזוזי אצל אס לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור פחות
משוין ורב אלפס מפרש בעשיר ועד מחצה היינו [א] עד שימאף שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בזה הכי אילימא
דויל ארעתא דכ"ע ודדיה נמי זל צהדיהו אפילו פורתא נמי לא יספד ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחלה לא יתנו לו
לא יספד ליה כיון דול ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף נפי הוול אלא דאייקור ר"ע אפילו טובא נמי ליספד ליה פ"י אפילו מואף

נא א מ"י פ"ט מהל'
מלוה ולוה הלכה א'
סמנ עשין לד טו"ע ח"מ
ס"י קב סעיף א':
גב ב מ"י פ"ח מהל' מקי
ממון הלכה ב ופ"ח
הלכה י סמנ עשין סו טור
ש"ע ח"מ ס"י שפט סעיף
ב וס"י מ"ט סעיף א':
גב ג מ"י פ"ח מהל' סו
ממעט עניים הלכה טו
טו"ע י"ד ס"י רגל סעיף
ג:

רבינו חננאל

ר' עקיבא אמר לא בא
הבתי אלא לגבות לנזיקין
מן העדית וקל וחומר
להקדש. דסבר ליה כו'
שמעו בן מנסיא. רמי
ליה אביי לרבא, לר'
עקיבא דקתני מיטב שדהו
שלמזיק, והתניא כסף
ישיב לבעליו לרבות שוה
כסף. פי' ישיב כל מה
משלם המזיק השבה
היא. דבריהו תלה רחמי'
דכתי' ישיב. ופריך אם
בא המזיק לשלם מעצמו,
כל מה שירצה משלם.
ואם רוחה מלשלם וביד'
גובין ומציאין ממנו, אין
גובין אלא מיטב. ודייק
ר' עולא מדרבתי' ישלם
ש"מ על כרחו. ואקשו
עליה מי כתיב ישלם,
ארבעה ישלם מדעתו
משמע פי' מאכילין אותו
מעשר עני עד מחצה,
אם הוולו נכסיו משום
דרחיק לוביני מאכילין
אותו מעשר עני עד שיעור
שאין דרך לזול יתר מיכן.

א) למקן טו: גיטין מה',
ב) למקן טו: י: ד: [ערכין]
כז, א) [שמות כא],
ד) צ"ח: מ"ט,

תורה אור השלם

1. כי יצטר איש שדה או
כרם ושלח את בעירו
ובער בשדה אחר מיטב
שדהו ומיטב פירות
ישלם: שמות כב ד'
2. בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו ודמות ידוה'
לו: שמות כא לד'

הגהות הגר"א

[א] ה"פ ד"ה אי כי ועד
מחלה היינו כו' נ"ב
ורמזים מפרש כ"ח
דמיון ממש וכן פורמא
טובא ממש:

מוסף רש"י

איכא למיפרך. כלומר
אפילו סתירה ליה הכי
לא ילפינן הקדש מיניה
דאיכא למיפרך מה לנעל'
חוב שוה הדיוט דלא
הוא לשקול צעדיה, שכן
יפה כוחו בנזיקין. שכן
יפה הכתוב כמו צנוקין
שעברו מיב צנוקין (גיטין
ס"ח). משלם נזק שלם.
ודריש רעהו הכי, רעהו
הוא דמשלם חצי נזק.
אצל להקדש נזק שלם,
ולגבי הניק הקדש דריש
הכי, לנעשו הוא דמחייב
אצל הקדש שהניק פטור
(שם). אי הכי, דריש
כרס אוקמת ליה, מאי
דוחקין דלוקמת פלוניא?
דרישא בשותא דניזק ומזיק,
למאן לננות מן העדית
דקאמר ר"ע נמי מעדית
דניזק קאמר, דהא ציבורית
דמזיק כר' ישמעאל,
ואמנא לא פליגי עליה אלא
בקי' להקדש, דר' ישמעאל
לא סתירה ליה דר"ש בן
מנסיא (שם). אם כן, דלא
פליגי עליה דרישא, מאי
לא בא בהכחוש. דקאמר,
דמשמע לא צא לך אלא
לך (שם). ועוד, אי ר"ע
קולא קאמר לגבי מוּק
כתיב ישמעאל, מאי קל
והוומר להקדש. דקאמר,
הואיל וקולא הוא הכי מני'
למחר וק"ו דמקלינן נמי
גבי הקדש (שם). תניא
בהדיא, לגבי עקיבא
דמזיק שיימינן (שם).